

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu IV.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 64.

— Sibiu, Sambata 8/20 Augustu. —

SIBIU

1881.

„Severitate neconditionata câtra toti“.

„Noi nu avemu trebuintia de amicitia romanilor, trebue se le damu lectiune aspra, pentru-câ se pricépa, câ tocma ei au mare lipsa de noi etc. etc.“

Si d-vóstra lectori credeti, câ amerintiariile acelea impertinente le dice secuulu „Kelet“ numai dela sine? Fórte reu ve insielati, daca credeti asia. Impertinentie de acestea se dicu unui poporu ce numera cu milioanele, numai in casuri estrordinarie, candu cineva voiesce se prepare pe poporulu propriu la vreo actiune mare, la o catastrofa, cum au facutu buna-óra francesii in a. 1870 inainte de catastrofa, candu Benedetti vetamase chiaru si pe regele Wilhelm in persóna, ne dandu'i pace nici macaru se'si faca cur'a de véra, fara câ se'i alerge unii sau altii pe urm'a lui si se'lu infestodie.

Noi inse multiamimu lui D-dieu câ amu ajunsu si aceste dile, câ se'i vedemu cu masc'a aruncata cu totul la o parte; câ-ci acuma dóra nu ne voru mai scóte ochii romanii de dincolo, noue acestoru de dincoce, câ noi si numai noi suntemu de vina, daca ungurii nu ne sufere, câ-ci nu ne scimu portá cu ei, suntemu fórte pretentiosi si anticipatici. Lectiuni de acestea ne audiamu adesea dela conservativi, cari nici in vorba nu le prea placea se stea cu noi. Dara si de candu se afla liberalii in capulu mesei, chiaru si unu consulu de ai dumnealoru aflase de unde pâna unde, câ romanii din Ungari'a si Transilvani'a n'au nici-unu dreptu, daca striga asupra ungurilor, carii sunt ómeni prea cum se cade, cavaleri, bravi, belicosi, ospitali si — femeile loru din cele mai amabile (1880). Candu cu decorarea câtoruva femei, inaltei diplomatii ii sarise in nasu acea „fapta neleala“ a guvernului Romaniei, si acesta venise in mare perplexitate, câ-ci din caus'a romanilor ungureni are neplaceri cu guvernulu lui Tisza. Acum inse nu va mai potea dice nici-unu ministru romanescu, câ cestiunea Dunarei si cestiunea calcarei fruntarielor de alungulu Moldovei si Munteniei pâna la Mehadi'a le-au provocatu totu cei esiti din scótele Blasiului, de cari ilustrulu dn. Vioreanu

professoru la universitate si mare politicu, isi batuse jocu câteva septemani mereu in „Press'a“ din Bucuresci, éra altii ilu imitara cu turm'a.

„Noi nu avemu trebuintia de amicitia romanilor, ei ei au mare lipsa de noi.“ Daca este asia, atunci dn. Balacénu ministru plenipotentu in Vien'a si dn. Voinescu consulu in B.-Pest'a, numai se grabésca la sarutare de mana, se'si céra ertatiuni in B.-Pest'a, se implóre gratia si ajutoriu in vederea noueloru catastrofe orientali, care se si prepara tocma câ între anii 1875—6. In câtu pentru noi romanii acesti de dincoce de Carpati, rogamu din nou pe cei din Romani'a, câ din caus'a nóstra se nu'si mai faca nici-o neplacere, crediendu, câ dóra totu le va fi permisu, câ celu puçinu se întrebe, daca mai sunt si pinte acesti munti ceva romanii; acum inse dicemu se nu faca nici atâta. Compatriotii nostri in mani'a loru, câ-ci se facu si unu regatu alu Romaniei in Europ'a, ne dicu se dispáremu, se perimu din acésta tíera (pusztuljon e haza földéröl). Nebuni'a loru este totu asia de mare câ si obraznici'a. Nu ve temeti, câ de frica loru nu vomu esi in veci din acésta tíera, éra candu amu voi se esimu, se fiti fórte siguri, câ ei fara noi aru remanea peritori de fóme intru intielesulu genuinu alu cuventului. Romanii locuitori in Transilvani'a nu au nici-o trebuintia de a'si resbuná de oligarchi si de catilinari, asia precum mintu aceia despre densii, ci au se faca numai ceea ce facusera in anii 1850—1 si ceea ce se intempla si de atunci incóce pe la unele comune tiranite: se nu mérga la lucrulu campului loru nici pe bani, nici in claca si sub nici-o conditiune. Cu tóte inventiunile de machine si cu tóte incercarile vane de a duce secu pe mosiile loru, in doi multu trei ani de dile remanu la stare de cersitori, desproprietariti, victime triste ale usurariloru; éra intr'aceea poporulu romanescu cu poporulu ungurescu póte se petróca in buna pace si liniste câ si pâna acuma, preste totu pe unde se afla amestecati, la sate si la orasie; câ-ci jugulu ce'lu pórtá ambele popóra este acelasiu; éra daca cumva si-ar perde mintile si orasianii, câ se se alature la catilinarii bancroti, atunci romanii nu au decátu se tréca pe langa lucratoriile si boltele

loru, fara a se uitá la ele, si orasianii nu aru avea nici cu ce se'si férba unu chilogramu de carne. Betranii loru sciu fórte bine ce au patitu in 1848 9, pre candu erau furcile inaltiate pe la tóte statiunile: romanii nu mergeau la orasie cu nici-unu feliu de productu, nu se vindea nici vite de taiatu, nici cerealii, nici fenu si paie, nici lemne de focu, in câtu preste érna mii de familii erau se degere prin casele loru; garduri, stobóra, si-próne rupeau spre a se scuti de geru. Dara ce mai multu: Scótetii din Transilvani'a numai 100 de mii de romanii si ne remasimu câ voru alergá dupa ei câ se'i readuca, precum au alergatu dupa jidovi ostea lui Faraon, care s'a innecatu in marea rosia.

„Noi nu avemu trebuintia de amicitia romanilor.“ Unu bravu barbatu din comitatulu Sarmaru isi cercá noroculu mai multu timpu, cum au cercatu alti câtiva romanii, câ se reconciliédie pe oligarchi si pe catilinari din ambele partide, câtra romanii, inse totudeauna fara celu mai micu succesu. Despre limbagiulu doiosu si patrioticu alu romaniloru cari facura incercari de acestea, facemu acilea locu, din mai multe celu puçinu la unu specimenu. Avemu adeca aci unu proiectu de intruiriia romaniloru cu magiarii pe bacea patriotismului, a patriei comune, de coprinsulu urmatoriu:

„Considerandu starea trista la care este adusa patri'a, anume

considerandu, câ parte prin lips'a institutiuniloru necesarie, parte prin unele institutiuni rele, tíer'a merge spre ruinare: in unele parti poporulu chiaru pere de fóme, si scaparea si-o cauta in emigrare, dara si proprietarii in modu neauditu isi perdu averile si devinu cu familiile loru la stare trista de proletarii;

considerandu, câ prin lips'a de legi codificate, si prin stramutarea neincetata a acelor aduse, cetatiani nu sunt securi nici in drepturile loru;

considerandu, câ relatiunile si pe terenulu industriei asia sunt de restornate, câtu si industriarii peru de fóme, nici publiculu tieriei nu e scutitu in interesele sale;

considerandu, câ in lips'a de administrare necesaria, chiaru esistentia poporatiei e in pe-

Foisiór'a „Observatoriului“.

La a. 1784 si la a. 1849.

Si tacuisses Philosophus mansisses.

VII.

Eu nu lasu pe negruti'a mea.

(Urmare si fine).

Dupa-ce te-ai departatu tu adi dela licitatie, — continuá amicu meu — presiedintele teu, uitându-se in directiunea in care ai disparutu, a disu cu turbare: „regimulu ia prea cu multe consideratiuni, ar trebui se bage pe vre-o doi in temnitia, si indata ar fi pace“.

„Ce pecatu câ nu'lu audii eu; i-asiu fi spus-o verde, câ s'o intieléga si elu, si toti tiranii, câ nu folosese nimicu a bagá in temnitia vre-o doi; ci ar trebui se spéndiure pe vre-o 20 de insi. Românulu e neamu de ursu, pâna-ce nu vede sânge, celu mai miserabilu țiganu ilu póte trage de veriga, de nasu; dara indata ce elu a vediutu sângele, atunci nu mai resbesce cu elu nimeni pe lume“.

— Garibaldi se traiésca! resuna o vóce din fundulu odaei.

— Cu totii ne-amu intorsu spre elu, si amu eruptu in hohote. Erá unu amicu, care in urm'a toasteloru repetite „capitulase“, si trântindu-se pe o sofa a adormitu. Noi cugetámu câ elu visédia; elu inse pe semne s'a desteptatu, la dialogulu din urma.

Pe cându se petreceau acestea, prepelicariulu meu, care erá culcatu la picioarele mele, s'a sculatu, si cu pasi fórte suspitiosi s'a dusu miraindu câtra feréstra.

„Se fimu atenti — dise unu amicu — am observatu si mai inainte de vre-o dóue ori, ceva sgomotu, la feréstra; mi se parea câ bate vântulu.“

In acelu momentu sare prepelicariulu cu ambele picioare pe feréstra, si latra cumplitu. Audimu mai multe sarituri si tropote de ómeni.

Fugimu cu totii afara. — Erá o nópte din cele mai urite; plouá, sufá vântulu, si erá intunerecu atátu de grosu, de te-ai fi potutu razimá de densulu.

„Ce se fia acésta?“

„Ce-a mai fostu si de alta-data. Ne-au spionatu nemtii.“

In diu'a urmatóre, unu bunu cunoscutu alu meu, C. G., — care avea scrisóre frumósa, dar nu intielegea nemtiesce nici o bóba, si tocma din acea cauza câ se nu póta tradá secretulu, presiedintele ii dedea tóte denuntiarile, spre purisare, imi spuse câ a descrisu o relatiune a presiedintelui, — despre mine — din care elu firesce n'a intielesu absolutu nimicu; cu tóte aceste, urmatórele cuvinte, cari s'au repetitu mai de multe ori, si le-a insemnatu: exaltirt; Moldau und Valachei; Golesecu; 1849; Jancu; Revolution; Garibaldi.

— Ce dracie va fi acésta éra? cugetam in mine.

Presiedintele dracului, precum am intielesu mai tardiu, n'a cerutu nici mai multu nici mai puçinu, de câtu câ se me destitue din oficiu, câ-ci eu asi fi unu românú esaltatu, incorigibilu si periculosu.*

A trei'a di presiedintele a primitu unu mandatu, câ elu numai decátu, si cu cea mai mare conscientiositate se raporteze, despre portarea mea morala si sociala, precum si despre capacitatea si aplicarea mea in oficiu.

Elu a respunsu: câ in privintia aceea nu remâne nimicu de doritu; acele calitati sunt esemplare; cu tóte

*) Va se dica: pe care nu'lu poti abate dela credintia câtra natiune, nici prin promisiuni cu „functiuni grase“, nici prin amenintari cu „temnitia“.

Red. Obs.

aceste, elu insista câ eu se fiu destituitu, câ-ci sum unu Românú esaltatu, si unu mare inamicu alu sistemului si alu funcionariloru straini.

Din acelu momentu am fostu urmaritu di si nópte; de mergeamu la Blasiu, séu trecéndu prin Cetate-de balta prándiam, ori dormiam in castelu, ori la alti proprietari din comunele vecine, totudeaun'a calatoriau in acelu timpu, pe acolo, firesce din „intéplare“, si functionari nemti.

De odata me trediescu cu urmatoriulu decretu:

„Praesid. Nr. 2316—1859

2—5.

„Es ist dem Statthalterei-Praesidium Ihre politische Haltung als eine unverlässliche bezeichnet worden, indem „Sie sich nicht scheuen sollen, sich als Anhänger der „Moldau-Walachischen Union zu geriren“) und das Ansehen der Behörden dadurch zu untergraben, dass Sie „über Ihre Mitbeamten und Vorgesetzten, ja selbst „über ämtliche Verfügungen, sich im Publikum herabwürdigende Aeusserungen erlauben. Sie werden hie „mit ernstlich aufgefordert, sich für die Zukunft der „strengsten loyalen Haltung zu befeissigen, und Alles zu „vermeiden, was mit den Pflichten und der Stellung „eines landesfürstlichen Beamten unverträglich ist, indem „Sie widrigens die alsogleiche Dienstesentlassung zu „gewärtigen haben.

„Hermannstadt, am 1-ten Juni 1859.

der Gouverneur
Fürst Lichtenstein.

*) Va se dica: cum de eu nu m'am infioratu de a me marturisí si de a me aratá de unu partisanu alu unirei Moldovei cu Valachi'a?

Ei bine frate! dar nu vedi câ nu's fricosu de locu. La a. 1859 erá o mare crima de a sperá in viitorulu României; dar Ddiu e bunu, si érta peccatele celoru ce sperédia intr'insulu. Nota Aut.

riclu, în cătu sunt locuri, unde din 1000 de fetiori abia 30 sunt apti la militia, si pre acésta cale patri'a nici braçia de aperare nu isi va aflá între filii sei;

considerandu, că si la scóle invetiamentulu asia e de intortocatu si ingreunatu, în cătu tene-rimea se stórce din tóte poterile, fara picu de folosu practicú;

considerandu, în ce modu tiér'a merge rui-nandu-se din tóte partile, darile publice în asia mesura se urca, si finantiele statului totusi necum se fia în stare normale, ci tiér'a din anu în anu se indatoresce si se cofunda;

considerandu, că cu asia stare ne cofundamú cu totii;

considerandu tóte acestea, romanii se declare pentru activitate, spre a scapá patri'a de ruinare, unde se cofunda, si ce amerintia esistenti'a totoruru. De aceea se si constituie în partida, devis'a carei-a fiendu scaparea patriei, aceea o numescu partida a patriei.

Inse prin legea de alegere fiindu cá legati, si ne potendu fi în numeru dupa proportiunea lorú, ei apelédia înainte de tóte la natiunea unгурéscá si la tóte colegiele electorali din tíera, cá la alegerile prosime dietali se aléga de deputati de aceli barbati luminati si patrioti zelosi, cari alaturandu-se langa romani, se procéda împreuna cu densii si anume:

la infintiarea institutiuniloru pentru delaturarea pauperismului, cum sunt: regularea starii economice a tieriei, regularea cestiunii despre usura, oprirea betiei;

pentru codificarea legiloru;

pentru regularea administrarii, cá aceea se fia în stare, de a infintia în giurulu seu dispositiunile dietei, si se fia nu numai pentru sustinerea ordinii, ci si pentru fericirea poporatiunii;

pentru regularea relatiuniloru industriali, cá nici desvoltarea libera se nu fia inpedecata, si cei de pre acestu terenu se fia apti pentru chiamarea lorú, si asia potendu avea si publiculu incredere în densii, se póta si ei traí;

pentru introducerea unui planu de invetiamentu la scóle si compunerea de carti acomodate, cari se respundia si cerentiloru sciintiei, si nici tene-rimea se nu se stórca din poterile sale;

pentru regularea finantieloru statului, si în cătu darile nu s'aru potea scaritia,*) prin ridicarea prosperitatiei se se póta incungiuá cufundarea necurmata a statului în datorii.

Acésta o facu romanii din amore cătra patria, voiindu a o scapá de ruinare si intru aceea pre sine si pre altii, si o facu cu ánima sangeratória, fiindu chiaru ei eschisi dela drepturi, ce le au alte popore din tíera; inze candu si în asia stare isi arata patriotismulu si vitalitatea, ceru si astépta stergerea legiloru, cari precum sunt degradatorii pentru densii, asia sunt nedemne de patria.

12 Maiu 1881.

Joanu Marcu,
cá representante ale giurulu elec-toralu de Mediasiu."

Cerce alti o miie de literati romani, cá se le

*) Scadé, micsiorá, inpuçiná.

Dem Herrn Josef Sterka Sulutz Edler von Kerpenyes etc.**)

Aceste si acestoru asemene, a suferitu famili'a mea si eu insumi, pâna în urma erá se'mi parasescu si tiér'a.*) Numai si numai pentru-cá amú fíuutu totu-deaun'a la natiunea nóstra; amú fíuutu tare, în timpuri grele, fara siovaire, cu credintia si cu sperantia în viitoriulu ei, p'acele timpuri, cându dusmanii ei ii cántau „vecinic'a pomenire“.

Sistemulu nemtiescu a cadíutu, precum trebue se cadia totu ce n'are basa naturala; nemtii s'au stersu. Ap'a curge, petrile remánu!

Pentru aceea ve dicu vóue iubitoru mei copii, cătra cari mi-am adresatu memoriile mele, si cătra cari me adresediú si de asta-data:

„Flóre în palaria, si mándri se fiti; nu de diplom'a nobilitara a principelui Apaffy, — care de altmintrelea s'a meritatu prin patriotismu si virtute militara — ci de virtútile si de caracterulu parinçiloru, alu mosiloru si stramosiloru mei“.

**) Celu ce ar vré se védia documentele citate în acestu manuscrisu, ori cele din memoriile mele, în originalu, se póftéscá ori cându, si eu bucurosu le voiú aratá.

Nota Aut.

*) Vedi memoriulu partea II-a pagin'a 44—48, capitulu 1850.

Nota Aut.

vorbéscá totu asia, sau si mai dulce, cá-ci respun-sulu va fi unulu si acelasiu: „Noi nu avemú trebuintia nici de amicitia nici de conlucrarea romaniloru. Pretindemu dela gubernu, cá se aplice severitate extrema contra lorú,“ asia dara: inchisori, exiliu, spoliatiuni, glontiu, furci, exactu în spiritulu legiloru din Aprobate si Compilate.

Testamentulu lui Avramu Jancu.

Acelu testamentu este cunoscutu publiculu nostru, cá-ci se publicase antierti atátu la noi, cătu si în alte diarie; este inse necunoscutu procesulu cu care fusese atacatu si castigarea lui urmá abia în anulu acesta. Cineva incriminase deunadi în „Tim-pulu“ pe romanii ardeleni cá pe nisce ómeni ingrati cătra Jancu; éra mai de aprópe ni se spune, cá unu altu domnu doritoriu de a vedé regulata acea hereditate remasa dela Jancu Asociatiunei transil-vane si prin ea viitórei academii de drepturi, a scrisu la Comitetu, cá acuma, dupa-ce s'a terminatu procesulu si dupa-ce averea remasa s'ar potea evalvá pâna la 2500 fl. v. a.; modulu de a se folosi Aso-ciatiunea transilvana de venítulu ce ar trage dins'a din averea testata de fericítulu Avramu Jancu, prin darea ei în arenda nicidecum nu ar fi nime-ritu, si dupace'si motivédia pe largu asertiunea sa, propune cá comitetulu se faca de vendiare tóta acea avere, éra în acestu casu recomandá si o persóna, careia s'ar potea vinde cu bunu folosu.

Doritori de a ne informá si noi despre starea lucrulu si cercetandu, affaramu chiaru din acte, care facu unu bunu fasciculu, cá comitetulu a fostu totudeaun'a convinsu de necesitatea de a se vinde acea hereditate, si cá anume la adunarea din Turd'a si dupa aceea, s'a reflectatu si la eventualitatea de a o vinde la consangeni, daca vreunulu din aceia ar dá pretiulu ce l'aru oferí si alti concurenti. Dorinti'a comitetului de a preface în bani acea here-ditate a fostu si este cu atátu mai pronuntata, cu cătu erá mai bine informatu despre desolatiunea trista, la care au ajunsu, anume cas'a în care se nascuse acelu erou istoricu alu muntiloru; comite-tulu inse a fostu inpedecatu cu totulu în realizarea scopulu seu, pre cătu timpu a cursu procesulu inten-tatu Asociatiunei de cătra unii consangeni de ai lui Avramu Jancu. Acelu procesu s'a terminatu abia în anulu acesta, precum se vede limpede din raportulu on. dnu avocatulu Mateiu Nicola.

Daca dupa terminarea procesului, care durase cátiva ani, aceea avere s'a datu în arenda pe unu anu, în modu provisoriu, a fostu éra'si o necesitate imperatiya. Averea nu se póte vinde pâna nu se realisédia intabularea (transcrierea) pe numele Aso-ciatiunei. Preste acésta dlu avocatulu în raportulu seu din 25 Maiu isi cerú timpu spre a luá în re-visiune ratiociniulu voluminosu alu unuia dintre administratorii acelu lasamentu. Intr'aceea mai veni de ddo 15 Juniu a. c. dela directiunea so-cietatii minei de aurú Puric'a în Vulcoiu-Corabia din teritoriulu comunei Buciumu, pro-vocarea categorica adressata comitetului, cá se numere v. a. fl. 279 repartitiune pe 10% cuxe, care se dice cá au fostu ale lui Avramu Jancu cá com-proprietariu. Atunci comitetulu a trebuitu se revina la actele anterióre si anume la informatiunile dlui avocatulu Basiliu Popu Harsianu din 18 Ianuarin 1877 si la adress'a numitei directiuni de bai de ddo Buciumu 22 Decembre 1876, din care apoi resulta, cá partea de bai'a Purica nu e trecuta în inventariulu luatú de pe averea remasa dupa Avramu Jancu, cá de alta parte companiiei sei ii si denéga dreptulu la aceea, cá inse totu densii se declara aplecati a vinde Asociatiunei acea parte de baia cu 200 fl., mai tardiu inse pretindu cá desdaunere 279 fl.

Acestea dificultati delaturate si regulate, averea din cestiune se va si face de vendiare pe langa conditiuni, care voru fi obiectulu celei mai serióse deliberatiuni a comitetului.

Citimu în „Luminatoriulu“ din Timisiór'a:

Adunarea din Baia-mare, din punctu de vedere politicu-nationalu.

Siomcuta-mare, 9 Augustu 1881.

În dilele de 7 si 8 Augustu n. anulu curinte, s'a tinutu în Bai'a-mare, comitatulu Satmarului, adunarea generala a „Societatii pentru fondu de teatru nationalu“ sub presiedinti'a d-lui Vincentiu Babesiu.

Despre intregu decursulu si rezultatulu acestei adunari am a notá si dice pre scurtu: A fostu o adunare, carea nu are a se sfii de nici un'a dintre

cele precedinti, ma se póte pune cu triumfu alaturia cu ori-care alt'a, din ori-ce punctu de vedere.

Adunarea a fostu cercetata de publicu fórté numerosu, publicu ce implea sal'a cea mare a ote-lului municipalitatii.

Intempinarea presiedintelui Babesiu, carele nu mai amblase prin aceste parti romane, precum si a secretariului J. Vulcanu, atátu în Satmaru, unde Vineri sér'a sosira cu trenulu dela Püspök-Ladány si Dobritinu, cătu si în Baia-mare, unde ajunsera Sambata sér'a cu unu mai mare numeru de trasuri, a fostu solena si cordiala, cu ovatiuni — adevératu romane.

Apoi Domineca, ospetá pe óspetii fruntasi — la cas'a si més'a sa dl. protopopu Biltiu; éra Luni se arangiá în onórea lorú unu numerosu si prea insufletitu banchetu, cantandu sub totu decursulu aceluia o mandra musica nationala, si redicandu-se multime de toaste politice. Sírlu toasteloru le a deschisu presiedintele Babesiu, pentru dóue si resp. trei idei mari ale seclului: Monarchu, si patri'a, si alaturi, completandu trinitatea — Natiunea Romana. Tóte trei ideile completandu-se un'a pe alt'a, tóte spriginindu-se reciprocamente, tóte formandu unitatea resp. bas'a de dreptu în statu, statulu nepotendu existe si inflorí fara ele, fara bunastarea si sicu-ranti'a lorú.

Acésta ideia a variat'o si splicat'o Babesiu în modulu seu petrundietoriu la ánima si minte, în aplausulu si entusiasmulu multimei.

Unu altu memorabilu toastu merita a fi memoratu din partea d-lui professoru Dr. Lucaciu din Satmaru, carele de asemenea în aplausele unanime ale participantiloru a glorificatu pe ilustr'a familia de Mocsonyi, carea cá o pleiada plina de splendóre luminédia pe orizontele astadi atátu de innoratu alu Romaniloru din Austro-Ungari'a; adre-sandu-se acestu toastu lui Babesiu, cá celui mai aprópe de acea ilustra familia si propunendu-se si o depesia telegrafica cătra celu mai mare alu fam-iliiei, d. Antonu de Mocsonyi la Verpelétu. Ba-besiu respunde, facéndu legend'a illustrei familie si specialente a genialului ei membru Dr. Sandru de Mocsonyi, éra adunarea exaltata de cele audite, aclamá depesi'a propusa.

Nu este lipsa se amintescu, cá alu doilea toastu a fostu pentru Comitétulu Societatii si anume pentru presiedintele ei zelosu, de o potriua pentru tóte interesele nationali, d. V. Babesiu. Dar — nu-mi este permisú a trece cu vederea pe uniculu toastu rostítu în limb'a magiara de cătra d. Joanu Dragusiu*) din B.-Pest'a si adressatu dlui Redac-tore alu foi locale „Nagy-Bánya és Videke“, în tipu de recunoscintia pentru unu articlu plinu de cordialitate, prin care a intempinatu acésta adunare romana în Bai'a-mare. Dl. Dragusiu, în trasure caracteristice, viu marcate, a desemnatu intregu trecutulu si situatiunea presente a ambeloru natiuni, romana si magiara, a aretatu urgintea necesitate de infratire, sincera alipire si solidaritate între aceste dóue natiuni, ambele din tóte partile periclitata în esistenti'a si desvoltarea lorú, ambele numai împreuna cu sorti pentru viitoriu; totu-deodata respicandu, cá — supremati'a maestra si intemeiata pre aliantia nenaturala a Magiarului cu Némtiulu, este pedec'a cea mare a infratirii, este bub'a ce ne amenintia pe unii si pe altii cu periclu; totu-deodata cu vóce înalta asecurandu, cá — este absurda si fatala tendenti'a si preten-siunea de a magiarisá pe Romanu, cá-ci Romanulu fiu alu eternei Rome, n'are nici cauza nici aplecare de a se lapedá de nationalitatea sa si de a adoptá ori-care alta nationalitate sub sóre, si cá — aceste tendentie potú provocá riuri de sange între ambele elemente, potú avea de resultatu caderea si nimi-cirea ambeloru; magiarisarea Romaniloru — nici-odata!

La acestu toastu atátu de categoricu, din partea unui Romanu ce trece de fórté gubernamentalu de bine devotatu chiaru gubernulu dlui Tisza, si de si camu lungu, totusi ascultatú cu placere si desu aplaudatu, junele Redactore magiaru d. Nyiró a respunsu din cuventu în cuventu!

Notezu aici, cá Unguri nu se aflau la acestu banchetu de cătu doui-trei; nu cá Comitétulu localu nu ar fi invítatu pe mai multi, ci pentru cá unii dintre cei invítati, dejá de mai înainte erau invítati în alta parte, anume la unu banchetu ce calugarii catholici arangiasera în onórea nou-alesului deputatu dlui Lánczy din opostiunea moderata, éra altii dintre dnii magiari, fórté superati pe Romani, pentru cá au ajutatu la alegere reesirea deputa-tului opositionalu, s'au fostu absentatu din orasiu.

*) Mai de unadi i-am cetitu numele: Drágos, în „Pesti Hirlap“.

Red. Luminatoriului.

Cu tóte acestea primariulu orasiului si de asemenea capitanulu, s'au aretatu fația de adunarea noastră cu tóta bunavointi'a si prevenirea, si i-au facutu tóte posibilile inlesniri; din care cauza adunarea li-a si votatu recunoscintia protocolarmente.

Despre concertulu nationalu, tinutu dela 7 óre pàna la 9 1/2 sér'a, n'am a dice, decâtu cà — gema spatiós'a sala de multimea publicului si productiunile tóte bine au seceratu aplause sgomotóse si buchete de flori nenumerate; éra balulu ce urmà apoi dela 10 óre, va fi destulu caracterisatu, daca voi spune, cà inceputulu i s'a facutu prin 120 de parchi, ce jocara „Ardelén'a“ si „Hatiegan'a“, intre cari parchi nu se aflau decâtu 4 dame si doi domni neromani de nationalitate.

Memorabilu si demnu de insemnatu este, mai virtosu pentru celelalte parti ungurene si banatiene, cà dintre dantiutori si dantiutórie dóue din trei parti se formau de preoti si clerici, preotese si ficele lor!

Ei, dar — cum este acestu cleru — presente si fiitoriu? Én ascultati. Toti sunt cu câte 8 clase gimnasiali, toti esiti din câte unu seminaru cu patru clase bune, toti bine inbracati, cu pantaloni negri, rocu negru lungu, legatóre si guleru albu, toti cu o tinuta de ómeni civilisati, culti, in càtu iti este dragu a te uitá la ei! Asemenea — prin partile Banatului, Ungariei dela Muresiu si Crisiu, chiaru si prin Transilvani'a nu se vede!! Se vedu si se tolerédia reverendele lungi, chiaru si festelite prin birturile murdare; dar unu costumu acomodatulu postulatelor vietii moderne sociale — astépta de lungu timpu a fi introdusu!*)

Si — da, aci este loculu cà se o spunu: ori câte s'au respanditu despre indolenti'a preotimei romane din Satumare, Marmati'a si Selagiu, ori càtu s'au deplansu decaderea spiritului nationale prin aceste parti pentru magiaromani'a clerului unitu, adevverulu s'a invederatu la Bai'a-mare, cà intre acestu cleru existu matadori, cari stau susu la inaltimea timpului si chiamarii, cari sciu inspirá si conduce, cari la acésta ocaziune de odata cà printr'unu farmecu redicara cornulu clerului romanu si electrisara intregu corpulu nationale de prin jur-impreguru, si — i eluptara respectulu strainilor! De modelle intre luptatorii romani, de lucéferi intre clerurile romane merita a fi consideratu — unu Marchisiu, unu Biltiu, unu Selageanu, unu Dr. Lucaciu etc. etc.!

Apoi — nu numai la adunari si la petreceri si toaste, ci si la sacrificie si prin contribuiuri Satumareni au stralucitu. Resultatulu subscrisiloru si veniteloru pentru fondulu de teatru s'au urcatu preste una miie de florini brutto si chiaru folosulu curatu va intrece sumele precedintelor adunari generale.

Dovéda, semne evidente de viétia si de consciintia nationala sunt acestea, si — situatiunea noastră politica si economica, ori càtu este de trista astadi, caus'a noastră romana nu este desperata, viitoriulu nostru pre càtu timpu existe unu elementu atátu de bravu — chiaru si in aceste parti atátu de defaimate pàna acum, nu mai póte fi trasu la indoiéla.

Onóre vóue, Satumareniloru! Exemplulu vostru va insufléti si incuragiá pretotindenii. Continuati-Ve zelulu nationalu, si D-dieu va fi cu natiunea romana.“

Sibiin, 18 Augustu.

Dio'a nascerei Mai. sale imperatului, regelui, marelui principe Franciscu Josifu, ce cade in serbatórea Schimbarea la fația dupa calendarulu Julianu s'a celebratu intru tóte conformu programei cu tragere de 101 tunuri, des-deminétia musica militara, servitiu ddiescu in bisericile tuturoror confessiuniloru religiósé, felicitari din partea functionariloru publici la prefectu spre a le submitte la prea inalt'a cunoscintia. La escel. sa domnulu mitropolitu gr. or. Mironu Romanulu mésa diplomatica, éra corpulu dniloru oficiari avú mesele fiacare separatulu dupa speciile de arme. Stindartele inaltiate pe la tóte edificiele publice.

Dela comitetulu espositiunei

primiramu list'a membriloru Juriului, a carui missiune fórté delicata este a judecá in sciintia si consciintia despre calitatea obiectelor trimise la

*) Scudie-ne dl. autoru alu cor., dar nu ne potemu retinea dela observarea noastră: sustiene unu postulatulu anticanonicu fația de preotimea gr.-orient.

Red. Luminatoriului.

expositiune si a le adjudecá sau nu, premiu, diploma, lauda, recunoscintia, precum anuntiaseram si in altu Nr. Acea lista compusa dupa cele 6 grupe de obiecte ale espositiunei este:

Grup'a I. Montanistic'a.

1. Corneliu Tobias, protonotariu, Sibiiu.
2. Joanu Gallu, protopresbiteru, Abrudu.
3. Alexandru Sterca Siulutiu de Carpenisiu, jude regescu in pensiune, Sibiiu.
4. Dr. Daniilu P. Barcianu, prof., Sibiiu.
5. G. Bucuru Popu, proprietariu de fabrica, Brasiovu.

Grup'a II. Agricultur'a, silvicultur'a si horticultur'a.

1. George Popp, propriet. mare, Basesci.
2. Alexandru Leb, propriet., Cakov'a.
3. Teodoru Colbasi, propriet., Cutu.
4. Demetriu Comsi'a, profesor de agricultura Sibiiu.
5. Alexandru Neagoe, propriet., Micasasa.

Grup'a III. Industri'a.

1. Diamandi Manole, comerciantu, Brasiovu.
2. Dimitrie Stanescu, comerciantu, Brasiovu.
3. Jacobu Bolog'a, consiliariu alicu in pensiune, Sibiiu.
4. Georgiu Baritiu, redactoru, Sibiiu.
5. Petru Brote, propriet., Resinariu.

Grup'a IV. Masine si unelte.

1. Adolf Diaconoviciu, secretariu alu societatii drumurilor ferate de stat, Resiti'a.
2. Stefanu Popu, prof., Blasiu.
3. Nicolae Rusanu, Sancelu.
4. Stefanu Emilianu, prof. de mecanica, Iasi.
5. Eugen Brote, propriet., Sibiiu.

Grup'a V. Arte.

1. Michailu Popu, pictoru, Brasiovu.
2. Georgiu Baritiu, redactoru, Sibiiu. ✓
3. Visariunu Romanu, directoru, Sibiiu. ✓
4. Joanu Bechnitiu, jurnalistu, Sibiiu. ✓
5. Zacharie Boiu, asesoru consistor., Sibiiu. ✓

Grup'a VI. Literatur'a si Instructiunea publica.

1. Davidu Br. Ursu, presied. comitet. adm. a scóleloru granitieresci, Sibiiu.
2. J. M. Moldovanu, canonicu si profesor, Blasiu.
3. Dr. Gregoriu Silasi, prof. la universitate, Clusiu.
4. Joanu Popescu, prof. semin., Sibiiu.
5. Dr. Nicolae Popu, prof. gimn., Brasiovu.

Obiecte vinu, precum amu mai disu, si la cererea locuitoriloru mai departati terminulu primirei lor s'a intinsu pàna in 25/13 Augustu, adeca inca 6 zile de astadi inainte. Intemplandu-se vre-o intardiare neprevéduta, se voru mai primí si pàna in 26. Nóue ne bate la ochi, cà lucruri de artele frumóse (belle arte), anume de pictura si sculptura, s'au anuntiatu mai puține decâtu amu fi in dreptu se asteptamu. Apoi grup'a a VI Literatur'a si instructiunea publica, fi-va ea rogu-ve, representata numai prin dóue trei scóle? Unde sunt cartile scolastice si alte tiparituri, unde lexicografi'a si alte carti de sciintie speciali? Unde va fi press'a representata?

Nóue ni se pare, cà femeile nóstre, atátu cele dela cetati si orasie cu industri'a lor moderna, càtu si femeile din comunele rurale cu industri'a antica, sau bizantina, sau din evulu mediu, mai in scurtu, traditionale, voru bate pe sexulu celu mai tare, pe noi barbati, in càtu se ne ésa fumu pe nasu. Asia ne trebue; bine ar fi se ne bata cumplitu in acésta nobila concurentia, cà se cunóscemu odata si noi, si strainii, ce este femeia romana.

Audimu cà dela mai multe cocóne au venitu piese lucrate cu multa arta si gustu fórté finu; de ex. unu covoru (tapetu), la care o singura cocóna a lucratu 5 luni de zile cu periculu de a'si ruiná ochii, in càtu unii cunoscatori au pretiuitu acea labóre artificiósa la 200 fl. v. a. Inca si maiestri'a tieseturei de dantele (Spitzen) cu popice de lemn (Klöppel) a petrinsu la femeile nóstre, pe alocurea pàna la satene. Se voru vedea (paremi-se dela Brasiovu) dantele albe ei negre lucrate de o cocóna din o casa de frunte, dara mama la 5 prunci.

Ce mai atâtea vorbe? Refrenulu nostru este: Nu ne-amu cunoscutu si nu ne cunóscemu pe noi insine, nu scimu ce potemu; de aici apoi pesimismulu ce ambla cu capulu in pamentu, pare cà l'ar fi alungatu santulu Petru dela usi'a raiului.

Ci ridicati odata acelu capu, inaltiatu acea frunte, nu'mi mai amblati cà mijote'a cu ochii inchisi. Cunósceti-ve.

Comitetulu de 15 ar face fórté bine, cà celu multu de poimàne luni inainte se nu mai sufere in laintrulu pavilonului pe nimeni care nu este ocupatu acolo, éra fumatulu se fia opritu cu tóta rigórea, si paz'a de nópte numai cu câte doi ómeni nu ni se pare de ajunsu daca sunt provediuti cu arme de focu. Juni si betrani se pazimu si noi insine in ordine. Servitiulu de di ilu facu membrii comitetului; celu de nópte se'lu faca altii, cà suntemu multi, si avere de 100 mii merita.

Sciri mai nóue, importante.

Resboiu? Asia dara press'a unгурésca cu „Pester Lloyd“ in frunte, agitédia si impíngé din respoteri pe regimu, cà se declare Romaniei resboiu, éra pe Romani'a si pe natiunea romana o insulta si irita in modu atátu de brutale, in càtu se'si pérda tóta patienti'a si se fia silita a'si luá satisfactiune. „P. Lloyd“ in Nr. 226 din 17 Augustu provocendu-se la modulu barbaru cu care tractédia Angli'a pe popórale barbare, cà le bombardédia si nimicesce capital'a, prinde si bate pe ministrii lor la spete, pretinde cà si gubernulu ungurescu se faca intocma asia cu Romani'a si cu ministrii ei, isi bate jocu de regatulu romanescu si'i amerintia cu perire; pe redactorii din Bucuresci ii declara de smintiti; soldatii Romaniei sunt numiti „walachische Strolche“, adeca hoti-strengari romanesci, scurtu, ei ceru cà romanii se fia pedepsiti fórté aspru (Züchtigung). Totu asia scrie si „P. Napló“.

Cele mai multe diarie facu choru impregiuru de „P. Lloyd“. De alalta eri s'a pusu in circulatiune si alta fama, cà adeca pe teritoriulu Ungariei se preamba multime de agenti si spioni rusesci trimisi inadinsu de càtra actualulu ministru de interne cunoscutulu generalu Ignatieff din Petersburg. Intre altele „Magyar Polgár“ din Clusiu, totu cà organu ministeriale, propune mai multe mesuri càtu se póte mai decisive, spre a preveni atátu pe muscali càtu si pe romani; cà-ci ori-càtu se se amane, resboiulu între Austro-Ungari'a si Russi'a totu nu se póte evitá.

Intre acestea foculu ce arde in Croati'a sub spudia, amerintia se dea in flacari. Italianii din Fiume, cari venira la Bpest'a spre a demonstrá contra croatorilor, n'au cutediatu se tréca prin teritoriulu Croatiei, ci au incungiu ratu prin provinciile austriace.

Acum dupa acestea amerintiari, politici dau cu totulu altu intielesu conveniriloru Maiest. sale imperatului si regelui nostru cu regii din Germani'a.

Din Romani'a.

In Europ'a intréga vei aflá puține diarie ministeriale de acelea, care se aiba curagiulu a se pune ele in frunte spre a combate nelegiuri, a demascá misieli si abusuri, cà „Romanulu“ proprietate a dlui C. A. Rosetti, ministru actuale de interne.

Nu numai cerculariele sale ministeriale, cari esu mai ántaiu in „Monitoriulu oficiale“, ci si alte multe ticalosii din resortulu seu, cà si din resorturile celorlalti ministrii sunt date pe fația si biciuite. Mai de curendu avemu publicatiunea despre misieliile unoru studenti cu burse, la care se adaoge alt'a despre arendasi, proprietari, honoratori si fiindu-cà acelea se potu aplicá si pe la noi, le facemu locu acilea.

„Rogamu pe dnulu ministru alu instructiunei publice, se ia in de aprópe cercetare listele de bursieri ce'i sunt prezentate de directori. Amu observatu cà in fiacare anu, sunt in realitate mai multe locuri vacante decâtu se publica.

Bine ar fi asemenea, daca ministeriulu ar cere si ar esaminá notele obtínute de bursieri in totu timpulu anului. Sunt o turma de bursieri, care n'au not'a media 6, altii care au portarea rea. Ni se pare cà burs'a nu trebue data decâtu acelora, care au o buna portare si sunt muncitori.

Ar mai potea se carcetedie ministeriulu daca in adevveru, toti bursierii sunt lipsiti de midiolóce; póte cà ar face ciudate descoperiri.“

Circular'a dlui ministru de interne, cu Nrulu 13.862, din 1 Augustu, càtra domnii prefecti de judetie.

Dnule prefectu!

Art. 61 din legea politiei rurale prevede, cà „toti locuitorii unei comune, dela vârsta de 18 si

pâna la 60 ani impliniti, se voru impartí pe cararii de câte 10 ómeni, din care unulu va figurá cá siefu alu loru.

„Acestia spre a face padi'a de di si nópte contra facatoriloru de rele“.

Cu tóta claritatea citatului articolu de lege, afu cá in cele mai multe judetie, din cauza, negresitu, a neintrarei inca in deprinderile nóstre administrative a aplicarei legiloru de o potrivă pentru toti, proprietarii, arendasii, hangii si carcimarii sunt aparati de sarcin'a padiei in comune.

Intielegeti bine, dle prefectu, cátu de greu, moralmente mai cu séma, apasa acésta sarcina asupra locuitorului, candu elu vede nedreptatea ce se face in aplicatiune. Locuitorulu, cá si proprietariulu si arendasiulu, se deprinde a crede, cá numai in teoria, nu si in practica legile in Romani'a, sunt de o potrivă pentru toti.

De aci acelu spiritu de arogantia si de treceri preste lege din partea tuturoru celoru ce pórtă o haina albastra in comunele rurale candu interesele loru vinu in contactu cu ale locuitoriloru. Amu avutu trist'a ocaziune a constatá, cá drumuri esistente din vechime au fostu inchise de proprietari sau arendasi; cá vite de ale locuitoriloru au fostu aduse, cá prinse pe holde, nu la oborulu comunei, ci la curtea arendasiului, si acolo li s'au cerutu, nu de primari, ci de arendasi, pretiuri enorme cá despăgubire pentru stricatiuni, si acésta numai in uniculu scopu de a le smulge invoieli la cari ei de buna voia n'aru fi subscrisu nici-odata.

Daca amintescu dvóstra casuri de asemenea natura, o facu numai incidentalu, pentru a intipari mai bine efectele produse din neaplicarea legiloru de o potrivă pentru toti. Spiritulu de superioritate arogatu de unii si acelu de inferioritate, suferitu de altii, trebuie se dispara odata din deprinderile nóstre, fia cá ómeni publici, fia cá privati.

Ceru dela dvóstra, dnule prefectu, cá se priveghiatu de aprópe pe functionarii administrativi si comunali, cum'si indeplinescu datoriile. Se'i deprindeti a se considerá cá represintanti si servitori ai intregii societati, cá agenti cari au datori'a de a aplicá legea de o potrivă pentru toti. Se le esplicati mai cu séma, cá missiunea d-loru este de a apará totudeaun'a pe celu asupritu, prin urmare pe celu slabu contra celui tare; cá in fine, nu e de demnitate nici chiaru a d-loru de a se efasá, candu interesele celui tare sunt in jocu si a lasá pe acesta se devie parte interessata si arbitru in propriele sale daraveri. In specie, ve rogu cu staruintia, dle prefectu, cá pe tabelele de guard'a comunala se figuredie toti locuitorii comunei, fia ei proprietari, arendasi, hangii sau carcimari. Bine intielesu, cá acei ce voru voi, se potu inlocui, conformu art. 65 din mentionat'a lege; éra guard'a se fia repartita pe timpulu de nópte si di astfeliu, cá toti locuitorii de o potrivă se se bucare de binefacerile securantiei, precum de o potrivă trebuie se supórtē si tóte sarcinele.

Primiti, dle prefectu, incredintiarea deosebitei mele consideratiuni.

Ministru C. A. Rosetti.

Absurd'a fabula dela Predealu, scor-nita inadinsu cu scopu de a degradá onórea armatei romanesci si a scóte pe tóta natiunea romanésca de unu poporu compusu din poltroni, nici pâna in dio'a de asta-di nu mai vrea se amutiésca. Intr' aceea „Telegrafulu“ din Bucuresci dela 5/17 Aug. ne comunica o alta secatura relativa totu la fabul'a, cá unguirii aru fi macelatu unu batalionu intregu, pe candu acesta dormia! Acuma ese, cá fabul'a fusese pusa in cerculatiune dela ambasada rusésca din Bucuresci, de unde o affa unu domnu redactoru dela unu diariu conservativu, care apoi fu asia de naivu (unu tieranu de ai nostrii iar dice prostu), cá se o crédia pe onórea muscalésca, apoi se o puna pe aripele pressei, si se se tina de ea cá orbulu de gardu.

„Telegr.“ crede tare, cá muscalii au inventatu acea minciuna cu scopu cá se invrasmasiésca si mai multu pe Romani'a cu Austro-Ungari'a. Totu acilea „Tel.“ reflecta si la „Observatoriulu“ nostru dicundu, cá acesta se teme de — popi. Nu amu fi crediutu nici-odata, cá confratii dela „Telegr.“ din Bucur. se nu scia ce este ironi'a si sarcasmulu. Se binevoiésca a se mutá cu diariulu d-loru numai pe o luna de dile aici in Ungari'a-Transilvani'a, éra pe noi se ne lase in loculu d-loru la Bucur., totu pe o luna; atunci apoi suntemu mai multu cá siguri, cá ne voru pricepe deplinu, dara o voru si luá la fuga, fara a se mai uitá inapoi, lasandu unguiriloru si cautiunea de cinci mii fl. (12.500 franci).

De altumintrea lectiunea ce dá „Telegrafulu“ unguiriloru cu acésta ocaziune, este fórtē buna; pecatu numai, cá sunt totu atâtea nuci aruncate in parete.

Educatiunea.

O scrisóre a d-lui Vasile Alexandri cátra dr. J. C. Dragescu.

Mircesci, 15 Juniu 1881.

Domnulu meu!

Am primitu si scrisóreá d-vóstra din 31 Maiu si oper'a ce ati publicatu sub titlulu de Maternologia.

Primiti si multiamirile mele si cele mai sincere complimente. Ati desvoltatu cu multa logica si multu talentu cestiunea educatiunei in tiér'a nóstra, si ar fi de doritu, cá ideile sanetóse ce ati datu la lumina, se petrundia in spiritele compatriotiloru nostri.

Este unu adevéru necontestabilu, cá femeia, in calitate de mana, de sora si de sotie, are o inriurire mai poternica de cátu tóte asupra simtiriloru morale ale omenirei. Ea este isvorulu iubirei de familia si de patria, ea aprinde in suflete cele mai sublime entusiasmuri, ea creadia cetatieni, eroi, poeti, si este partasia la tóte faptele mari si frumóse, cari innobilédia pe omu.

Missiunea femeii este si trebuie dar se fia fecunda in rezultatele folositóre omenirei; gubernelu au prin urmare de datorie a inlesni femeii indeplinirea acelei missiuni, cá-ci numai prin acestu modu va reusi a pregati o garantia tare si demna de rolulu destinatu de provedintia natiunei romane.

Avemu nevoia de Matrónu romane, daca voimu cá copii nostri se scie se pórtē cu demnitate numele mostenitu dela strabuni.

Primiti, domnulu meu, inca odata felicitările mele pentru scrierea ce ati scosu la lumina.

Perdutu pe malurile Marei Negre, contemplarea orizonului nemarginitu, au contribuitu multu a largi sborulu ideiloru d-vóstre si ale da aventulu ce duce la adevérata lumina. (Farulu Const.)

Sciri diverse.

— (Convocare). Adunarea generale a despart-cercuale XII alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu se va tinea in Desiu la 24 Augustu a. c. st. n. la 10 óre a. m. in localitatile subscrisului directoru, unde se invita cu tóta onórea toti membrii din acestu despartimentu si alti iubitori de cultur'a si inaintarea poporulu nostru.

Din siedinti'a subcomitetului Asociatiunei, Desiu, la 17 Augustu 1881.

Gabrielu Manu,
directoru.

Petru Muresianu,
secretariu.

Locu deschisu.*)

Dela baile din Sangeorgiu 9 Aug. 1881.

Stimate dle Red.!

Publicarea faptelor bune si laudabile in foi publice, este unu midiulocu, unu impulsu spre a incuragiá si indemná omenimea spre a le urmá; asemenea publicarea abuseriloru este unu remediulu spre a vindecá reulu, este unu modu, o cale spre a ne cunósce unii pe altii. A retacé abuserile, a acoperi reulu, insemnédia a nutri faradelegile. Din aceste motive vinu dnule Red., a ve rogá de ospitalitate, a'mi concéde nitielu locu in pretiut'a-ve fóia spre a ne poté dá sém'a despre faptele bune sau de abuserile ce se arata ici coela, intr'unu gradu mai mare sau mai micu, in societatea omenésca si in specialu la noi romanii.

Petrecundu in vér'a acésta mai multe dile la apele minerale din Sangeorgiu, cari in sesonulu acesta s'au bucuratu de unu numeru insemnatu de óspeti, avúi fericirea de a conveni cu mai multi óspeti, barbati inteligenti, cu cari am petrecutu multe dile placute in conversari de tóta natur'a. Discursurile cele mai interessante le-am avutu despre economi'a nationala, cu care ocaziune am facutu unele revelatiuni despre starea economica-nationala din fostulu districtu alu Naseudului respective din centrulu acestui tinutu, din opidulu Naseudu. Unii dintre locuitorii acelu opidu si din juru, petrunchi fiindu de insemnatatea economiei si industriei nationale, intielegundu ei, ce rola jóca asta-di averea materiala pe lángea cea spirituala in societatea omenésca, au fostu si sunt insufletiti pentru intreprinderi industriali si comerciali. Spre acestu scopu s'au si infiintiatu in loco Naseudu mai multe societati sau reuniuni si anume:

In a. 1872 s'au infiintiatu dejá reuniunea de imprumutu si pastrare „Aurora“, carea se bucura de unu renume bunu pâna acuma si face progrese imbucuratóre, cá-ci dupa cum sum informatu, possede o avere in active la 180.000 fl., si are preste 200 membrii fundatori. Prin reuniunea acésta poporulu comerciantu si agricultorulu

*) Pentru articlii ce esu sub acésta rubrica, redactiunea nu ia nici-o respundere asupra sa. Red.

din partile aceste a castigatu fórtē multu, tragendu imprumuturi pe lángea percente moderate cu solvirea capitalulu in rate, si astufeliu pe lángea ajutoriulu ce'lu are prin primirea de imprumuturi, totuodata au scapatu si de ghiarele camatariloru, cari pâna la infintiarea acelu institutu, storceau poporulu cá nesce vampiri de totu suculu de viétia. Prin urmare cumcá ce insemnate are o astufeliu de societate de imprumutu si de pastrare pentru noi romanii, nu are lipsa de motivare. Barem de s'ar infintiá in tóte partile locuite de romanii!

Mai tardiu, si daca nu me insiéla memori'a, cam de 2 ani, s'au infintiatu alte dóue societati pe actii si anume un'a sub numire de „Hebe“. Acésta societate a esarendatu apele minerale de aici dela Sangeorgiu si Valea-vinului pe timpu de mai multi ani. Acésta societate a avutu de scopu a aduce la o stare buna scaldede amintite, dupa recerintiele timpului, curatu prin o administrare nationala romana, cu resiedinti'a in centrulu fostulu districtu, adeca in opidulu Naseudu. Ce se vedi inse! administrarea neconsciintiósa a adusu cu sine aceea impregiurare fatala si nu prea laudabila pentru acei dni membrii din consiliulu administrativu, cá tóta administrarea societatii s'a luat din man'a respectiviloru, si din Naseudu s'a transpusu in vecin'a Bistritia, cá se o administredie fratii nostrii sasi — dintre cari sunt cátiva actionari — cu vre-o doi dni advocati romani. Astufeliu societatea „Hebe“ din Naseudu a ajunsu a fi administrata in Bistritia, fiindu-cá romanii din Naseudu n'au fostu in stare de a'si chivernisi averea fara ajutoriulu strainiloru. Unu atestatu de paupertate acesta, nu prea magulitoriu.

Totu in opidulu Naseudu, cam de doi ani s'au infiintiatu o alta societate sau reuniune pe actii. Acésta a avutu de scopu a exploatá materialulu de lemne si anume asia numite resonantie sau scanduri de molidu pentru instrumente musicali. Sum'a actieloru face cam 30.000 fl. v. a. si mare parte totu actionari romani. La inceputu s'a administratu biuisioru si promitea prospecte bune, cá-ci s'au cumparatu si vendutu materialulu de dieci de mii in timpulu scurtu de abia de doi ani. Dara pacal'a nici aici nu s'a odichnit; cu acésta au patitu mai reu, s'au insielatu mai amaru actionarii respectivi, cá-ci precum se dice, ar fi unu deficitu la acea societate de circa 20.000 fl. v. a. cetesce dóuedieci mii fl. v. a. in timpulu scurtu abia de doi ani. Deficitu cu multu mai mare decátu face jumetate sum'a actieloru. Ce ironia! Si ce cugetati dle Red., ce ar fi caus'a la daun'a asta insemnata? Dóra desastre elementarie sau alte nenorociri? Nici decátu, ci precum sum informatu, éra si éra administrare ignoranta, rea, ungurésca si turcésca. Ba ómenii vreau a scí mai multu, cá-ci membrii administratori, carora li-a fostu concediuta tóta afacerea acésta atátu de importanta si aducatória de mari castiguri, nu'si dau de locu ratiociniulu, de si au fostu provocati spre acésta in mai multe rénduri. Se dice cá nu sunt in stare de a scóte la cale acea suma insemnata. Din ce cauza? dóra nu s'au atinsu vre-o mana necurata de ei?! Respectivii actionari sunt fórtē indignati pentru daun'a ce li-s'au causatu si sunt gata a face pasii necesari la tribunalulu competentu.

Dóuedieci de mii floreni deficitu asia dicendu in câteva luni.

Apoi vrendu a dá o schitia mai detaiata despre depredarile si abuserile ce se comitu cu padurile din regiunile acestea, cari facu esclusiva si cea mai insemnata avere a locuitoriloru de aici, spre a le descrie mi'ar trebui dile intregi. Ve asiguru inse, cá la audiulu loru mi s'a ridicatu perulu in capu.

Éta dle Red., o schitia scurta despre economi'a nationala. Apoi mai póte cineva dice, cá nu invetiamu si noi romanii economia nationala dela fratii magiari. Apoi mai póte cineva negá cá nu progresamu?

Acestea am doritu a vi le impartasi de astadata pe scurtu, in interessulu publicu, cu atátu mai virtosu, cá-ci precum sum informatu, abuserile atátu sunt de multe, incátu aru fi unu pecatu strigatoriu la ceriu, a nu le dá pe fácia, unu pecatu si unu reu indreptatu in contra progresului si a prosperarei nationale. Reulu merge crescendu si e mare necesitate de o cura radicala. Ómenii fara simtiu practiculu, ómenii asia numiti moderni se sporescu, si astufeliu maracinele trebuie curate de tempuriu. Cumcá cine ar fi chiamatu a fi mediculu acestui morbu socialu, respunda inteligenti'a din Naseudu si din juru'i.

Unu óspe.

Exemplarie dela 1 Juliu adeca incependu semestrulu II cu Nr. 53 mai avemu, si toti dnii abonati cáti mai vinu in cursulu acestei luni, le primescu intregi. Pretiurile se vedu in fruntea fiacarui Nr. Edit.

Una familia onorabilu germana, din locu, e aplecata a primi studenti onesti, spre intretinere cu cele necesarie.

Informatiuni mai de aprópe, la administratiunea acestui diariu. (38)

Anunciu.

Se cauta o económa de casa si totu-odata bucatáresa. Informatiuni mai de aprópe se potu primi strad'a poduriloru (Brückengasse) Nr. 7. (37) 2-3

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Kraft.**